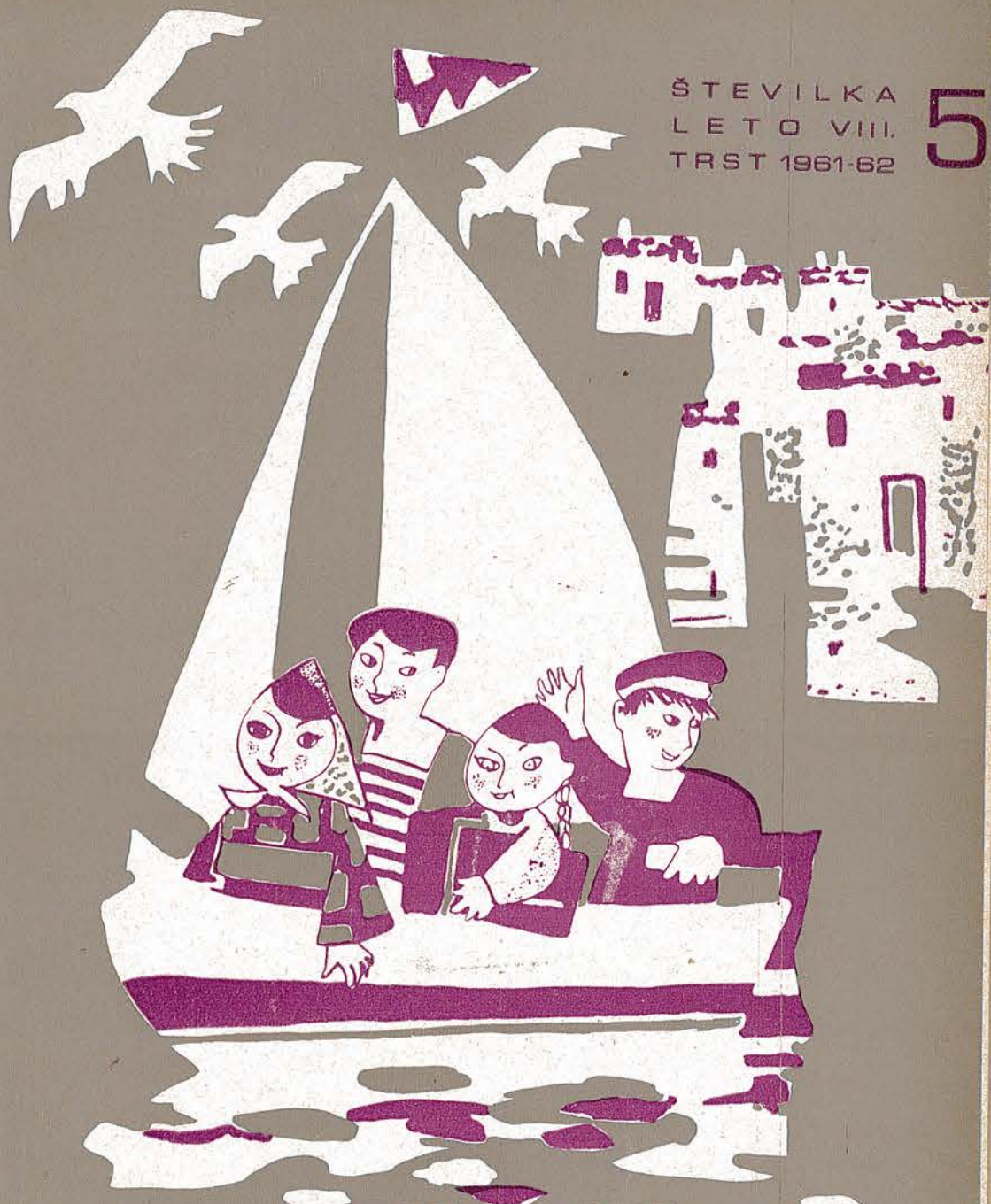

ŠTEVILKA
LETO VIII.
TRST 1961-62

5

GALEB

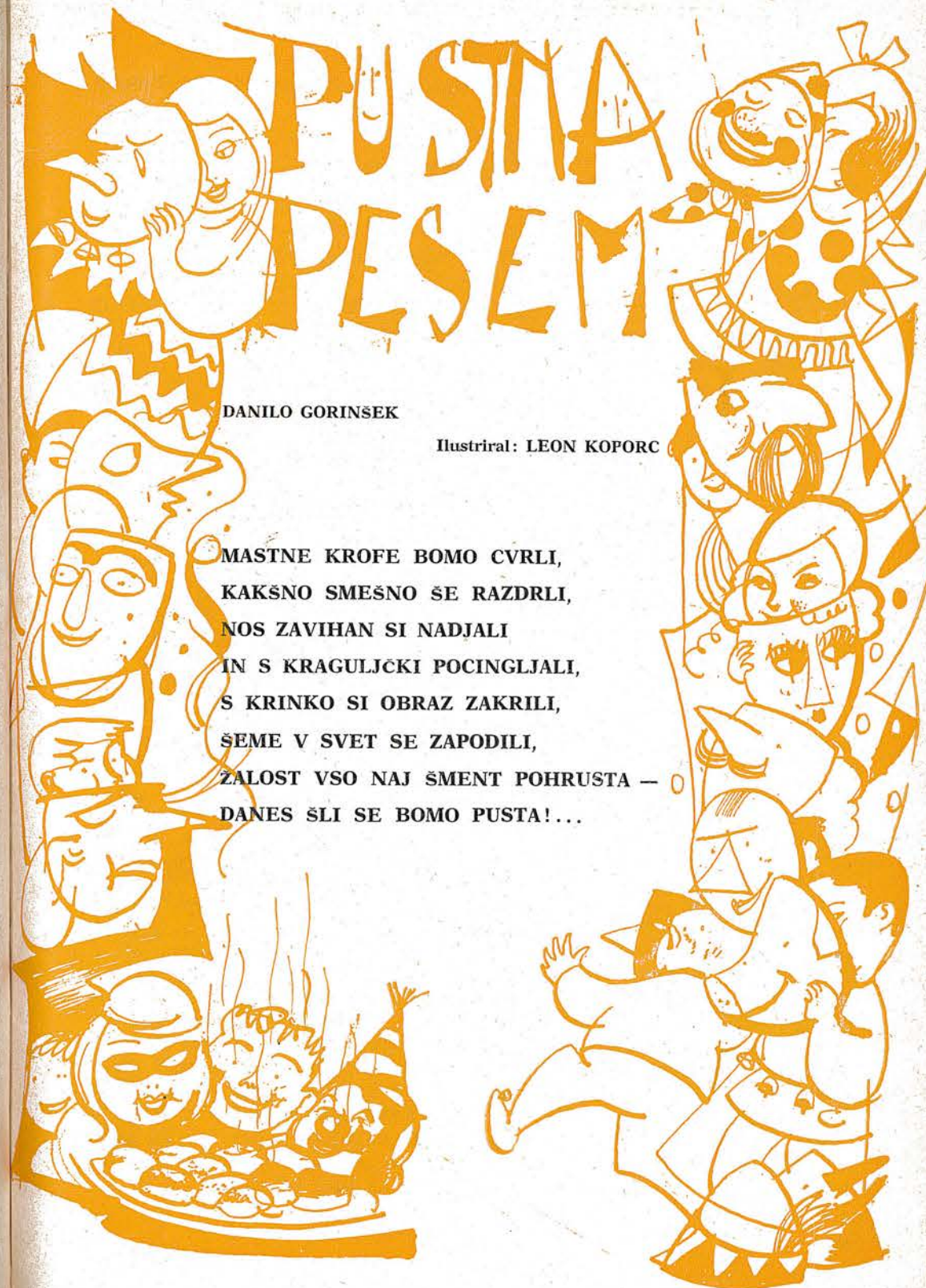
Galeb

LIST ZA MLADINO

Izhaja mesečno • Izdajatelj in odgovorni urednik je Ivan Grbec • Ureja ga uredniški odbor • Tiska tiskarna »Graphis« v Trstu, ul. Sv. Frančiška 20
Naslovno stran je napravil Leon Koporc

Vsebina

Danilo Gorinšek: Pustna pesem	97
France Bevk; Peter Klepec	98
B. M.: Vrabc in Tonček	102
Janko Furlan: Iz Katričine šole	103
S. A.: Minka in kure	105
Janko Furlan: Snežec na Krasu	106
Rado Kragelj: Ognjeno sonce nad južnim morjem	107
Fran Roš: Miška v šoli	111
Danilo Gorinšek: Osel in pes	113
Stana Vinšek: Škarjice	114
Vodoravno ali navpično	141
Danilo Gorinšek: Samoglasniki	115
F. R.: Oreh	116
Vera Albreht: Zimska	116
Miro P.: Zanimivosti iz filatelije	117
Samo Pahor: Gorica	118
Naši mladi dopisniki	120

DANILO GORINSEK

Ilustriral: LEON KOPORC

MASTNE KROFE BOMO CVRLI,
KAKŠNO SMEŠNO SE RAZDRLI,
NOS ZAVIHAN SI NADJALI
IN S KRAGULJCKI POCINGLJALI,
S KRINKO SI OBRAZ ZAKRILI,
SEME V SVET SE ZAPODILI,
ZALOST VSO NAJ SMENT POHRUSTA —
DANES SLI SE BOMO PUSTA!...

Peter Klepec

9.

Kraljevi velikaši so imeli čile konje, spodbadali so jih z ostrogami, naglo jezdili ves večer in vso noč. Šele naslednji dan, ko je bilo sonce že davno vstalo, so dospeli v Osilnico. Takoj so vedeli, kje so, ni jim bilo treba šele vpraševati. Že od daleč so slišali hrumenje skal, ki so padale v sotesko. Vse prav tako, kakor je pripovedoval Grandenti.

Poskakali so s konj, pa naravnost k županu. Tako so mu rekli, naj pokliče Petra Klepca.

Župan je takoj spoznal, koga ima pred seboj in se je globoko priklonil. Tekel je, kar so ga nesle noge, da bi pomagal izvršiti kraljevo voljo in ukaz.

»Peter Klepec!« je klical že od daleč. »Ali slišiš? Pusti vse, kakor stoji in leži, in takoj pridi v vas!«

Korenjak, ki je pravkar odgrebal veliko skalo, se je ozrl čez ramo.

»Kaj pa je?« je vprašal. »Ali mar gori?«

»Bog vari in sveti Florijan!« je sopihal župan. »Kaj pa govoriš? Ogrji so prišli.«

»In zato je treba toliko vpitja? Ali so jih mar Tatarji prav do nas pripodili?«

Izvedelo se je bilo že in se razneslo prav do Osilnice, da so Ogrji bežali pred Psoglavci in da zdaj taborijo na Kraljevem griču. Nič pa jim ni bilo znanega o tatarskem velikanu.

»Pa menda ne,« je rekel župan. »Pravijo, da so odposlanci ogrskega kralja. S teboj bi radi govorili.«

»Kaj mi hočejo?«

»Bogve. Povedali niso.«

»Počakajo naj do poldneva! Zaradi njih ne bom prenehal dela.«

»Pravijo, da se jim mudi.«

»Meni tudi. Ako ne morejo čakati, pa naj gredo.«

In Peter Klepec je dalje odgrebal skalo.

Ko so velikaši, odposlanci ogrskega kralja, izvedeli za tak odgovor, so postali rdeči od jeze. Najrajši bi se bili na mestu obrnili, a se brez Petra Klepca niso upali pred svojega gospoda. Klepca bi bili odtirali s silo, a so se ga bali, ako je res tak silak. Čakali so, postopali okrog in se ozirali na nebo, kdaj bo poldan.

Zazvonilo je. Tedaj si je Peter Klepec obrisal roke ob hlače in odšel proti koči. Velikaši so mu stopiti naproti.

»Počakajte!« jim je dejal, preden so mu utegnili katero reči. »Od jutra sem delal, pošteno me je izlačnilo. In ne maram, da se mi močnik pohladi; boljše je, kadar je vroč.«

Velikašem tudi to ni bilo prav, pisano so gledali, a kaj so hoteli. Počakali so, da se je Peter Klepec najedel močnika. To ni trajalo dolgo. Stopil je na prag, tedaj so se mu zopet hoteli približati.

»Ne še,« jim je rekel. »Po obedu vsakikrat nekoliko ležem in zaspim.«

»Ne moremo več čakati!« so vzkliknili odposlanci.

»Pa z Bogom! In lepo mi pozdravite vašega kralja!«

Ni se dal pogovoriti, še poslušal jih ni. Legel je v senco, si potegnil klobuk na oči, da bi ga ne ščemela svetloba, in zaspal.

Spal je uro, morda dve, velikaši pa

so postopali okrog njega, od obupa vzdihovali in zavijali oči. Nalašč so uganjali velik hrup, da bi ga prebudili, a Peter Klepec nič — spal je kot čok. Sonce se je pomaknilo že nizko, sence so se zdaljšale, tedaj je odprl oči. Zazehal je, si pomencal veke in planil na noge.

»No, zdaj pa povejte, kaj bi radi!« jim je zaklical spočit in dobre volje.

»Naš kralj ti ukazuje, da pojdi z nami!« so mu povedali.

»Ha! Tako?« Petra Klepca je razjezilo, da se mu je pobliskalo v očeh.

»Vaš kralj lahko ukazuje vam, kolikor hoče, a ne meni,« je rekel in že je hotel oditi.

Drzni odgovor je odposlanca razjezil in razžalil. Toda bali so se, da bi ga še huje ne razsrdili in ne mogli izpolniti kraljevega ukaza. Ponižno so se mu priklonili in mu prijazno obrazložili in povedali, za kaj gre. Tako in tako, so rekli, njihov kralj je v hudi stiski. Tatarski kan ga oblega in mu ponuja velikana, da se kdo spo-

prime z njim. Zdaj povsod iščejo korenjaka, silaka, ki bi mu bil kos. Pa je prišel na njihova ušesa glas o njem, Petru Klepcu, ki da je baje zelo močan. In njihov kralj, ki se imenuje Bela, jih je poslal, naj ga lepo poprosijo, da mu pomaga.

Lepa beseda je Petra Klepca pomirila. Pomislil je nekoliko.

»Ali je Tatar, o katerem govorite, zelo močan?« je vprašal.

»O, da,« so mu odgovorili velikaši in zavili oči. »Zelo je močan, kar od sile divji. Ni takega vola, ki bi mu igraje ne polomil rogov.«

»Kaj pa — ali izruje hrast s koreninami vred?«

»Tega pa ne,« so dejali Ogri in se spogledali. »Takega silaka sploh ni pod soncem.«

»Ph!« se je Peter zaničljivo namrdnil. »Potem je pa pravi slabič ta vaš Tatar. In vi nimate nikogar, ki bi ga spravil pod kolena? Res ne vem, zakaj naj bi vam prav jaz pomagal.«

Oglasila se je Klepčeva mati, ki je stala ob strani in poslušala.

»Peter, ljudem ne smeš odreči pomoči,« je rekla; bila je dobrega srca.

»Saj. Kaj pa moje delo?«

»Ne bo zastonj,« so rekli velikaši. »Mošnjo cekinov dobiš. Ako hočeš, tudi dve.«

Tisto o polovici kraljestva in o kraljevi hčeri so lepo zamolčali.

»Kar se tiče plačila, bom govoril z vašim kraljem,« je rekel Peter.

Bil je pripravljen iti z njimi. Ponudili so mu konja, ki so ga nalašč zanj pripeljali s seboj.

»Ne, ne,« je odmajal z glavo. »Pa že rajši hodim po svojih kot po tujih nogah.«

»Kaj naredimo?« so zajavkali možje. »Do jutrišnjega večera moramo biti na mestu.«

»Saj bomo,« jih je potolažil Peter Klepec. »Ne bojte se! Spočit sem, teči pa znam najmanj tako naglo kot vaši konji. Ne bom zaostajal.«

Odrinili so na pot. Velikaši so sedli na konje in jih spodbodli v dir. Peter Klepec pa je vzel dolgo palico, se poslovil od matere in se spustil v tek. Slo je čez drn in strn. Silak je bil konjem tik za petami, veselo je preskakoval jarke in potoke. Kakor bi trenil, so izginili na obzorju.

10.

Naslednji dan se je nagibal že proti večeru, ko so Tatarji zagledali tri jezdece, ki so v najhujšem diru prihajali od zapada. Za njimi pa je tekel človeček, majhen kot brglez, ki so mu brčice jedva poganjale pod nosom. Smešno! Kazalo je, da oborožene jezdece z dolgo palico podi pred seboj.

Ha, ha, ha! Psoglavci so se krohotali, da so se prijemali za trebuhe. Še na misel jim ni prišlo, da bi jih ustavili, ali kako puščico izstrelili za njimi. Tako so jim izginili izpred nosa, pa naravnost v tabor ogrskega kralja na griču.

Velikaši so poskakali s konj in hiteli poročat svojemu gospodu. Peter Klepec pa se je usedel na klop pred palačo in se oddihoval.

Pritekli so dvorjani in se radovedni ozirali okrog.

»Kje pa je korenjak?« so vpraševali.

»Menda je ta,« je nekdo pokazal na Petra Klepca.

Dvorjani pa se niso mogli prečuditi, odpirali so usta in zmajevali z glavami.

»Da znaš teči kot zajec, smo videli,« so mu rekli. »Radovedni smo le, ako si tudi močan kot volk.«

Peter Klepec pa nobene, veselo se je smejal, si ogledoval njihove smešne obleke in krive sablje ob bokih.

Peljali so ga pred kralja. Peter Klepec se mu ni priklonil, le odkril se mu je in obdržal klobuk v rokah.

Tudi kralj Bela se je zavzel. Res, da mu je bil že Grandenti povedal, kako je korenjak na videz slaboten. Toda, da je tako neznamen kot kak pastirček, tega pa le ni pričakoval.

»Ti si Peter Klepec?« je vprašal.

»Sem,« mu je odgovoril. »Odkar sem na svetu, slišim na to ime.«

»Menda veš, zakaj sem te poklical?«

»Vem. Tvoji hlapci so mi povedali.«

Hlapci? Velikaši, ki so to slišali, so se zmrdrnili. Vendar so vpriči kralja delali prijazne obraze.

»Prav,« je dejal kralj. »Glas o tvoji moči gre po svetu in je prišel tudi do nas. Ali pa si res tako močan, da boš premagal Tatara? Baje je tak, da odslej še nikomur ni podlegel. Ako te pobije, ne bo samo po tebi, ampak tudi po nas. Dobro premisli!«

Peter Klepec mu je odgovoril:

»Ako velikan, o katerem govoriš, nima toliko moči, da bi izruval drevo s koreninami vred, le bodi brez skrbi. Tudi meni ni do tega, da bi nosil po svetu kosti naprodaj. Da lučam skale čez grič kot dečki zelene orehe, so ti menda že povedali. Ako bi se hotel pošteno spotiti, bi lahko pokazal še kaj drugega. Ne bom se torej ustrašil Tatarčka, posebno če je sam.«

Kralju je ugajal Klepčev pogum, vendar tolažljivim besedam ni prav verjel. Rad bi se bil na lastne oči prepričal o njegovi moči.

»Prinesite staro konjsko podkev!« je ukazal služabnikom.

Prinesli so mu jo, a on jo je podal Petru Klepcu.

»Prelomi jo, ako moreš!« mu je rekel.

Korenjak iz Osilnice se je razposajeno zasmajal.

»Kaj sem mar pastirček?« je rekel. »Devet novih konjskih podkev mi prinesite, da se mi bo izplačalo napenjanje moči!«

Kralj se je začudil, a je ukazal, naj mu prinesejo devet novih konjskih podkev. Peter Klepec pa jih je razlomil kot kolačke, zgnedel iz njih železno kepo, ki jo je z vso silo treščil v steno. Počilo je, v steni je nastala luknja, vsa palača se je zazibala. Še malo, pa bi se jim bil strop sesul na glavo.

Dvorjani so se začudeni spogledali. Take moči od pritlikavca niso pričakovali. Kralj je bil zadovoljen, poročilo se mu je rahlo upanje. Bil je vse dni mračen kot noč, tedaj pa mu je v nasmehu zasijal ves obraz.

»Ako premagaš Tatara, te bogato obdarim,« je rekel Petru Klepcu. »Povej, kaj zahtevaš?«

Bil je v stiski in bi silaku ničesar ne bil odrekel. Vendar Klepec ni zahteval niti pol kraljestva niti kralje-

ve hčere za ženo. Vrečo zlatnikov bi rad imel, je rekel, da bi z njimi obdaroval sosede in pol dežele.

»Preveč,« se je oglasil nekdo, ki je bil velik stiskač.

Peter Klepec pa nič, le pisano ga je pogledal.

»To prepustite meni!« je dejal kralj strogo. »Zdaj pa mu postrezite z večerjo in posteljo, z vsem, česar potrebuje.«

Po teh besedah mu je dal roko in mu voščil lahko noč.

Peter Klepec pa se ni niti dotaknil bogate večerje, ki so mu jo ponudili. Skuhal si je močnika in ga pojedel do zadnje žlice. Pokrižal se je in molil, nato je legel po trdi klopi. V mislih na mater, ki je ostala v daljni Osilnici, je trdno zaspal.

(Dalje prihodnjič)

B. M.

Ilustriral: M. BAMBIC

Vrabec in Tonček

*Izpod pernate odeje
vrabček zeha, se zasmee,
neumit in še zaspan
vstaja, ker se dela dan.*

*Bati se mi treba ni,
zame on lepo skrbi, —
spodaj v hiši bo takoj
Tonček vstal, prijatelj moj.*

*Ta mi zvrhano prgišče
kruha strese na dvorišče.
Jaz pa prosil bom Boga,
naj v plačilo vse mu da:*

*topel dom in lepe igrače,
novo suktnjo, nove hlače,
in za god še kos potice,
v šoli same desetice.*

JANKO FURLAN

Ilustriral: R. HLAVATY

Iz Katričine šole

Vaščani so se komaj spominjali, kdaj je Katrca kot deklica prišla v njihovo vas. Pač pa so znali povedati, kako prijetno je že takrat znala pripovedovati pravljice, pripovedke, zgodbe in povesti. Niso še pozabili, kako rada je kot pastirica in kasneje kot hišna pomočnica čitala, si nabavljala knjige in jih skrbno čuvala.

»Samo ljudsko šolo ima, a glejte, kaj vse zna! Bistra glava in dober spomin, da si toliko zapomni!« so rekli eni vaščani. Drugi so sicer prikimali, a dostavili: »Ima glavo, ima. A tudi veselje dosti zaleže. Je pa res čudno. Sirota je in ni niti poznala svojih staršev. Že izza rojstva jo je redila tuja skleda in vzgajala tuja roka, pa je le zrastle v čedno in zdravo dekle ter v zgled sovrstnicam. Otroci so stalno za njo in bi jo venomer poslušali.«

Katrca je bilo dolgo let vdova. Ni ji bilo slabo v skromni, a lični hišici, ki sta si jo bila z možem zgradila. Zemljišče — dediščino pokojnega moža — je odprodala in se ukvarjala le z vrtom, kjer je s posebno ljubeznijo gojila cvetice. Knjig je imela za vso faro. Vse bi bilo potekalo v redu, ko bi bila imela vsaj enega svojega otroka. Resda je bilo za Katrco hudo, ker je bila brez otrok. A pred nobeno hišo se ni vsak dan zbiralo toliko dece kot pred Katričino. Domačini so rekli, da je tamkaj druga šola. Recimo ji kar Katričina šola. Starši so bili

sicer zadovoljni, včasih pa so tudi pogodrnjali, češ: Katrca se lahko ukvarja z njimi, ker je brez paglavcev. A nam so večji otroci večkrat potrebni. Seveda jih mika njena beseda. Pravi jo, da se jim zdi lepše njo poslušati, kot pa čitati knjige, ki jim jih ona rada posoja. Je pa res, da jim Katrca pravi same zanimive, poučne in koristne reči, ki bi jih od nas nikoli ne slišali.

»Ne hudujte se na otroke,« jim je večkrat rekla Katrca, »in bodite srečni, da jih imate in da zdravi čivkajo v hiši in okrog nje! O, da bi jaz imela vsaj enega! Tedaj bi vedela, čemu živim. Vzgojila bi ga, kot se mi zdi, da bi bilo edino pravilno: v delavno, skrbno in skromno bitje, ki naj bi cenilo vse, kar ustvarjata roki in um v prid vsega človeštva, odklanjalo pa naj bi in se borilo proti vsemu, kar ljudem škoduje. Ali ni tako prav? Ker pa nimam te sreče, želim nekaj takega doseči pri vaših otrocih.«

Katričina šola ni bila kar tako. Otrokom ni le lepo in zanimivo pripovedovala, marveč jim je tudi rekla: »Naš jezik ima dve veji: ena je naša domača govorica, druga pa knjižno izražanje. Književnega jezika se je treba učiti. Lep je naš materin jezik in čim bolje se ga učimo, tem bolje ga govorimo in pišemo. Dobra knjiga vas more največ naučiti in vam posredovati, česar ne znate. Pravimo, da je to naša najboljša prijateljica.«

Mlajši otroci so morali — nekaj ta, nekaj oni — naslednjo uro lepo pripovedovati, kar so bili slišali, večji pa to na kratko napisati. To jim je popravila in pogoške pojasnila. Ne, Katričina šola ni bila samo v zabavo.

Nekega dne pa so jo otroci prosili, naj jim pove o tisti strašni živali, ki jo je nekoč omenila. Njihova želja je bila tako močna, da se ji je Katrca morala ukloniti.

»A, to bi radi slišali — tisto pripovedko o Naronu?«

»Tisto, tisto,« so pritrjevali.

»Pa vam jo povem. Poslušajte! — Bilo je davno, davno...«

»Kdaj?« je ušlo nekemu radovednežu.

»Menda takrat, ko je bilo na zemlji in tudi tod drugače kot danes: ledene gore, pod njimi jezera in studenci, žuboreči izpod redkih gozdov z drevesi in travami, drugačnimi od današnjih. V goščah so se potikale različne živali, na planem in v vodah četeronožci z obilnim telesom. Po zraku so se spreletavale ogromne ptice z dolgim zobčastim kljunom, v vodah so iskale plen dolgovratne dvoživke s kačjo glavo ali pa krokodilu podobni požeruhi... Pa kaj bi vam še govorila o takratnem svetu, ko si ga težko predstavljate. In vendar je bila tudi tedanja priroda veličastna.«

»Kakšni pa so bili ljudje?« je neko obzirno vprašal.

»Saj jih še ni bilo. To pa pomeni, da ni bilo naselij: vasi, trgov, mest in seveda tudi ne cest in železnic. Sicer pa, kako naj bi bili ljudje živeli med takimi pošastmi?«

»Ubili bi jih bili,« je komaj slišno šepnil živahni Drejček, sicer velik ljubitelj živali.

»Že, že,« je odgovorila Katrca, »če bi takrat imeli orožje, kot ga imamo danes. Tako strašnih živali pa se ni

dalo ugonobiti kot kakšno gaščarico.«

A Drejčka je skrbelo še eno vprašanje, češ, če ni takrat na zemlji še bilo ljudi, kako more Katrca vedeti, kakšne so bile živali. In Katrca je nadaljevala: »Prav je, Drejče, da te to zanima. Ta reč je takale:

Takrat so bili strašni potresi. Nekje se je zemeljska skorja dvignila, nekje se je pogreznila z rastlinami in živalmi vred in jih zasula. Zrak ni mogel do njih in njih ostanki (korenine, debla, živalska okostja) so v stotisočletjih okamenela. Tako imamo iz nekdanjih gozdov premog, v kraškem apnencu školjke, ribe i. dr., ponekod pa naletijo pri kopanju v globinah na okostja teh praživali. Učenjaki približno izračunajo, kdaj je ta ali ona žival žvela in kakšne velikosti in oblike je bila.

»Kakšen pa je bil Naron?«

»Zmaj, pošast, ki mu ni bilo para. Ogromno truplo, obdano z bodičastimi luskinami, je nosilo več parov nog s tako močnimi in ostrimi kremplji, da je z njimi iz objestnosti ali razjarjenja lahko na mah izrul mogočno drevo ali razpraskal ter lomil skale. Z ostro nazobčanim zadkom (repom) je neprestano otepal po gladini jezera, kjer se je leno prevračal ali pa švigal od brega do brega. A še bolj strašna je bila njegova glava. Ko je zazehal, je pokazal svoje izredno močne in ostre sekavce. A ko se je razjaril, je strašno rjovel, da se je tresla zemlja in je bobnelo kot ob najhujši nevihti, iz žrela pa je bruhal ognjeno paro. Nikdar siti požeruh je večkrat razprostrl svoje ogromne peruti in z njimi nekajkrat zarezal po zraku, da je odjeknilo z bližnjih gora. Še preden se je dvignil v višine, so se živali onkraj gora potuhnile in poskrile. Poznale so Naronu, saj se je večkrat sprehajal tam okrog in s svojimi ža-

rečimi očmi stikal za plenom. Za manjše živali se ni zmenil, ker so njegov glad za nekaj dni potešili veliki, težki neokretneži. Prav te je najlaže iztaknil, ker so se pred njim težko skrili. Zasadil je v žival svoje kremplje in jo odnesel kot najlažje pero. Končno se je Naron tako postaral, da so mu peruti onemogle in se ni več mogel dvigniti na lov. Tudi mu je primanjkovalo hrane, ker je bil daleč naokrog iztrebil vse za svoj obilni želodec primerne in končno tudi manjše živali. Glad, vedno večji glad ga je jel mučiti. Obupno je tulil in robančil, a vse zaman. Tedaj se je pognal na dno jezera, praskal in dolbel z na-

petimi kremplji, kjer je bilo jezero najgloblje. Naenkrat je tamkaj nastal silovit vrtinec, ki se ga Naron ni mogel rešiti. To past si je bil sam nastavil s svojim dolbljenjem dna, pri čemer je naletel na votlino-ponor, kamor je izginilo jezero in z njim tudi pošastni Naron.

Od tedaj se pri Štivanu izliva v morje reka ponikalnica Štivanščica ali Timava.«

Ko so se otroci od napetega poslušanja odahnili, je Katrca rekla:

»Mnogo kasneje se je pa pojavil divji mož. O njem pa vam bom povedala prihodnjič.«

(Dalje)

S. A.

Ilustriral: IVO KUFERZIN

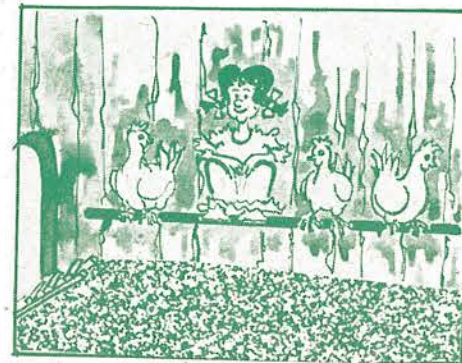
Minka in kure

Minka je bolna. Zato jo je mama peljala k zdravniku. Ko sta opravili pri zdravniku in je mama tudi že kupila v lekarni zdravilo, sta se počasi vračali proti domu. Kar na lepem se oglasi Minka:

»Mamica, kaj mi ne boš kupila kur?«

»Čemu ti pa bodo kure, Minka?«

»Saj mi je zdravnik vendar naročil, da moram hoditi spat s kurami...«

SNEZEC, BELI SNEZEC,
 KAJ SI RES ODLOČIL,
 DA NA KRAS BOŠ SKOČIL —
 TJA DO BAZOVICE
 IN NA REPENTABOR
 PA DO KONTOVELA?
 A OD TU SE DALJE
 V DRUGE NAŠE KRAJE?
 RECI, KAM BI RAJE:
 V KRIŽ AL' V NABREZINO?
 KO BOŠ MERIL DALJO,
 SNEZEC, ŠE SESLJANU,
 PROSIM, IN DEVINU
 VRINI SVOJO HALJO.
 MENDA DO ŠTIVANA
 BOŠ JO TUDI MAHNIL
 IN OKROG GRMADE
 BELIL BOŠ OGRADE...
 IN TAKO JE BILO.
 A RAZPOSAJENČEK
 SNEZEC JE NAROČIL
 BURJO IN V NJO SKOČIL,
 DA MU JE IGRALA

KRASKE MELODIJE.
 PLEŠE SNEZEC, PLEŠE
 IN VRTI OHOLO;
 KO SE DVIGA, PADA
 IN SE PREKUCUJE,
 BURJI PESMI SNUJE.
 A NATO SE SLEČE,
 V BELO KRAS OBLEČE.
 DECA SANKE TESE,
 MISLI K NJEMU V GOSTE.
 OCKE, TETE, STRICE
 S SEBOJ POVLEČE.
 A TO SE NI ZGODILO.
 SNEZEC POTEPINČEK
 MOČNO SE JE OPEKEL,
 CMIHAL JE IN STOKAL
 IN DO SOLZ RAZJOKAL.
 PRAV ZARES V BODOČE
 SNEZEC, BO DRUGAČE.
 VSE KAMINE S KRASA
 BOMO ZAMAZALI,
 OGENJ POGASILI,
 DA NE BO TI VROČE.

OGNJENO SONCE nad Južnim morjem

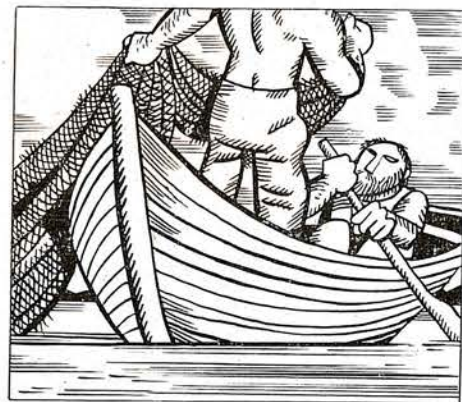
Piše: RADO KRAGELJ
 Ilustrira: SAVO SOVRE

57. »Kako zakaj?« — »Zakaj jih ne maraš, mislim,« je dodal Hiu; »kjer so vojaki, je tudi denar. Dobil si bom posla pri njih, pa bova imela oba dovolj za življenje.« Tari ga je jezno pogledal: »Ne boš!« je odsekal. »Ampak to niso tisti, o katerih si pripovedoval,« je ugovarjal Hiu, »to so drugi. Angleži so. Poznam jih po uniformah. To niso tisti, ki so bili tu v veliki vojni.«

58. »Pri njih ne bova iskala posla,« je počasi, ampak odločno odbil Tari, »midva že ne.« Obrnil se je in odšel v vas, ne da bi še spregovoril. Hiu je šel sklonjene glave za njim. Spet sta ves dan hodila od kolibe do kolibe — tokrat sta iskala, kje bi se najugodnejše pogodila za star čoln, s katerim bi se lotila Tarijevega starega posla: ribolova.

59. Nazadnje sta dobila star, a še dober čoln in se dogovorila z njegovim lastnikom, da mu ga bosta odplačala z deležem od nalovljenih rib. Že drugo jutro sta odveslala na morje. Ribe — prvi dan sta imela pri lovu izredno srečo — sta zlahka prodala, kajti Hiu je za silo govoril jezik tujcev, ki so prišli kot nalašč, da bodo kupovali Tarijev in Hiujev ribiški plen.

60. Čoln sta odplačala v tednu dni, toliko rib se je na vsakem lovu ujelo v njuno mrežo. Vsa vas je govorila o njuni ribiški sreči in še Tarijevo razbrzdano lice se je zjasnilo, kadar je gledal mrežo, polno lesketajočih se ribjih teles. Dokler ni sta nekega večera, ko sta se spet vrnila z lova, na mestu, kjer je še zjutraj stala njuna koliba, zagledala...

61. Kolibe ni bilo več. Namesto nje je bil tam globok jarek. Iz jarka je štrlel lesen opaž, vanj pa so vojaki naglo nasipali mokro sivo zmes, ki je tekla iz velikega stroja. Tari je vedel, da je to beton; ko se je po vojni potikal po razrušenih japonskih mestih, je videl nešteto takih strojev na gradbiščih novih velikih palač, kako so bruhalji beton v izkopane temelje.

62. Ko sta tako osupla obstala, je stopil k njima častnik, ki je vodil delo. S pomočjo tolmača-domačina jima je razložil, da so njuno hišo odkupili, ker potrebujejo prostor, na katerem stoji; da se jim preveč muči z deli, pa ju žal niso mogli čakati, da bi se prej domenili za ceno; ampak denar da ju vseeno čaka. In ponudil jima je precejšnjo vsoto.

65. Ponudil mu je denar, ki ga je bil dobil od angleškega častnika. Tari ga je molče vzel in ga nekaj časa, ležečega na dlan, molče ogledoval. Potem je ves šop bankovcev pretrgal enkrat po dolgem in še dvakrat počez, pa stresel koščke v vodo. Hiu je presenečen in obenem pobito strmел v pisane papirčke, ki so se pozibavali v vodi ob boku čolna in se počasi oddaljevali.

66. Potem sta odveslala nazaj domov — to se pravi v vas, kajti doma nista več imela. Tisti večer niti nista iskala prenočišča, ker vso noč nista spala; sedela sta ob zalivu in molčala. Tari je v mislih še enkrat preživel vse svoje življenje; Kialani in mali Hiu, velika vojna, Američani in Japonci, strašna bomba nad Hirošimo, leta beračenja in bede.

63. Tari ni hotel niti pogledati papirja, na katerem naj bi podpisal, da je prejel kupnino za svojo kolibo; ampak tudi ničesar ni rekel, ko je stopil k častniku Hiu, vzel denar in pritisnil palec na blazinico s črnilom, potem pa na papir namesto podpisa. Tari je gledal, kako je Hiu spraval bankovce v vrečko, ki jo je nosil na prsih. Potem se je obrnil in molče odšel.

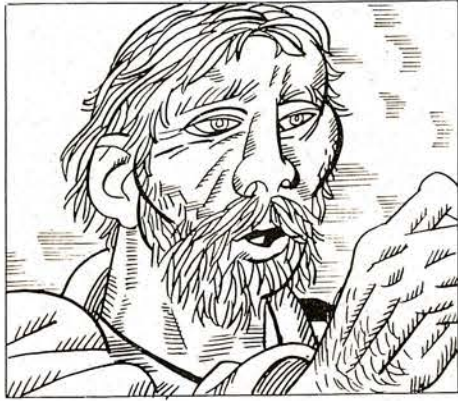
64. Hiu je stekel za njim in ko je Tari stopil v čoln, je skočil vanj tudi on. Tari je prijel za vesla in odrinil čoln od brega. Čoln se je zazibal in ustavil. Tari je, kot da bi se bil premislil, potegnil vesla nazaj v čoln in se zazrl proti kolibi, ki je ni bilo več. Vse doslej nista spregovorila besede. Potem je Hiu rekel: »Bolje bo, če spraviš denar ti, kot da ga imam jaz.«

67. V naslednjih dneh so po vsem otoku zrasle čudne stavbe; hiše ki so bile videti kot prave, pa vendar niso bile prave. Tarijevi znanci, ki so delali v službi angleških inženirjev, so govorili, da so vse te hiše postavili zato, da bi jih spet porušili. Poldruga pa da jih bo strašna bomba, ki jo bodo vrgli na otok. Seveda bodo prej vse, kar je živega, preselili z otoka.

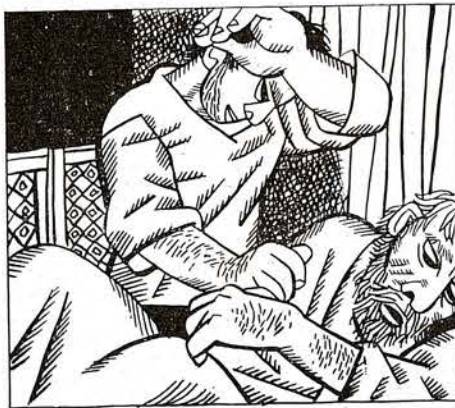
68. Tariju se je zdravje naglo obračalo na slabše. Kot da sta ga vest o davni Kialanini smrti in izguba kolibe toliko potrla, da ga je zapustilo še tisto malo zdravja, kar mu ga je ostalo. Kljub temu sta Tari in Hiu vsak dan zgodaj zjutraj izplula in se vračala, ko je bila že tema. Noči pa sta prebela v zaslini kolibi, ki sta si jo bila napravila iz polomljenih zabojev.

69. »Vem, kaj je to,« je Tari govoril Hiuju, ko sta dolge dneve sedela v čolnu in ravnala mrežo, »videl sem ljudi s to boleznijo. Umrl bom. Nihče mi ne more pomagati. To je od tiste bombe. Takim ni pomoči, videl sem, kako so umirali, na videz zdravi.« In kot da je bližajoča se smrt prebudila v nekdanj molčečem ribiču neznane moči, je govoril Hiuju čudne, prečudne reči.

70. Tari je bil videl mnoge tuje kraje, spoznal mnogo ljudi in mnogo človeških usod v letih, ko je beračil po pristaniščih Tihega oceana. Zato je imel Hiuju kaj povedati. In povedal mu je vse, kar je vedel. Govoril mu je in govoril, hitel, zavedajoč se, da mu je ostalo samo še malo, malo časa. Hiu pa je pred očetovimi očmi iz otroka postajal mož. Vse do tistega dne...

71. Tisti dan je bil jasen in lep. Hiu se je kot vselej prebudil ob zori, pred sončnim vzhodom. Začudil se je, ko je videl, da oče še spi. Stopil je pred kolibo in se pretegnil pa se vrnil, da zbudi še očeta. Toda Tari se ni prebudil ne na klice, ne potem, ko ga je Hiu najprej rahlo, potem pa z grozo krčevito stresel za roko, ki je obležala negibna. Tari je bil mrtev.

72. Hiu je to vedel — saj mu je bil Tari vsak dan govoril, da ne bo več dolgo živ. Skoraj da je bil nekako pripravljen na očetovo smrt. Toda kljub temu mu je bilo, kot da nosi samega sebe v grob, ko si je naložil mrtvega očeta na rame in ga nesel na obalo. Nikogar ni bilo, le sonce je gledalo z neba, ko je Hiu zagrebel svojega očeta v pečeno zemljo ob obali.

Miška v šoli

Vida je z mamico, očkom in bratcem v kuhinji povečerjala. Nato si je pripravila šolsko aktovko za prihodnji dan. Vanjo je dala Prvo čitanko, zvezek, risanko in barvne svinčnike, pa še zavitek s kruhom in jabolkom. Aktovko je postavila k steni na tla. Potem je mamici pomagala pomiti posodo. Nazadnje je svojo punčko Bebico položila spat v posteljico poleg štedilnika. Poljubila jo je, nato poljubila še očka in mamico, želela lahko noč in hotela z bratcem oditi v sobo.

»Miš!« je tedaj zavpila mamica.

Vida je zacvilila. Dobro je videla, kako je drobna miška švignila pod kuhinjsko omaro.

»Tako jo moramo ujeti!« je dejal očka in poiskal metlo. Zaprli so vrata in vse predale. Vsi so se postavili na prežo in pričel se je lov na malo živalco. Toda kam je mogla izginiti? Najsi so še toliko dregali pod omarami, štedilnikom in povsod, miške ni bilo več na spregled. Tudi v Bebini posteljici je ni bilo.

Kam je vendar pobegnila? Kam se je skrila? Kdo bi to vedel?

Prihodnje jutro so otroci v prvem razredu računali z jabolki. Potem pa je rekla gospa učiteljica:

»Dajte zdaj zvezke na klop, da bo ste račune z jabolki še narisali!«

Tudi Vida je odprla aktovko, da bi iz nje vzela zvezek in barvne svinčnike. Z roko je segla v aktovko in tedaj je nenadno začutila med prsti nekaj mehkega, živega... O, groza! Iz aktovke je skočila drobna miš...

»Miš!« je zakričala na glas, se stresla po vsem telesu in zajokala.

»Miš!« so zacvilile učenke in prestrašene lezle na klopi, dečki pa so zasledovali miš, ki je tekala ob stenah in se spet skrivala med klopni. To je bil pravi direndaj!

»Bodite mirni, otroci!« je zamau opominjala učiteljica. Nato je pohitela iz razreda in se hitro vrnila s starim šolskim služiteljem Markom. Ta je držal v roki debelo palico in se oziral, kje bo lahko udaril po predrzni živalci.

»Tu je!« so klicali dečki. »Tu za pečjo!«

Služitelj Marko je pohitel k peči. Preden pa je sprožil palico, je miška že pobegnila za šolsko omaro, izpod nje pa spet pod klopi.

Vida je jokala in sram jo je bilo. Kako le je miška mogla zlesti v njeno aktovko? Gotovo se je vanjo zahtekla že sinoči, ko so jo doma v kuhinji lovili. In zato je potem nikjer niso mogli najti.

»Miš! Miš! Miš!« so še bolj kričale deklice in skakale v zrak. Marko in dečki so se podili po razredu, da se je dvigal prah. Bil je vik in krik, da je trgalo ušesa. Miška pa je begala sem in tja, vsa majhna in vsa v strahu za svoje ubogo življenje. Čedalje bolj utrujena je bila videti.

Tedaj so se odprla vrata v razred.

Vstopil je gospod šolski nadzornik. Začudeno in nejevoljno so njegove stroge oči pogledale izza očal in ostro je povzdignil glas:

»Kaj se tukaj godi? Kakšen red imate v tem razredu? Kje je gospa učiteljica?«

Tedaj pa se je miš v hipu s svojimi poslednjimi močmi po sredini razreda pognala naravnost k nadzorniku. Med njegovimi nogami je smuknila k odprtim vratom in bila je rešena! Pobegnila je na hodnik in skozi glavna vrata na prosto, v svobodo!

»Gospod nadzornik, oprostite, miš smo imeli v razredu!« se je opravičevala učiteljica. »Vida, ti si jo prinesla s seboj! Kako, da si to storila?«

»Nisem vedela,« je Vida znova zajokala in si z rokami zakrila obraz. »Sinoči smo jo doma lovili, pa se nam je nekam skrila. In zdaj šele vem, da je tičala v moji aktovki. Tam sem imela tudi kruh z jabolkom...«

»Kje pa je zdaj ta nesrečna miš?« je vprašal nadzornik.

»Vi ste ji odprli vrata, da nam je lahko ušla!« so mu odgovorili dečki.

»Samo vi ste ji rešili življenje!« je jezno zamrmral Marko, še vedno s palico v roki.

Zdaj se je gospod nadzornik nasmehnul. Tudi gospe učiteljici so se lica razjasnila, Vida pa si je obrisala zadnjo solzo.

DANILO GORINSEK

Ilustriral: BOŽO KOS

OSEL IN PES

To predlagal psu je osel:

»Dajva, menjava svoj posel!

Pes vnaprej naj nosi vreče, osel naj za zajci teče.

Kaj bi osel nejevoljen vedno bil, nezadovoljen, kaj bi pes pete le brusil, dela drugega ne okusil?« —

In bilo je že storjeno, kot bilo je zgovorjeno:

pes je vreče nase zvlekel, osel je — za zajci stekel. Zajec davno že jo ucvril je, osel komaj ga — uzrl je. Zajec pridirjal v drugo vas je, osel komaj dvignil glas je, bojevito je zarigal,

prav počasi se je zmigal, prav nerodno se zapletel, z glavo se v drevo zaletel, se krvav po tleh je zložil, to sam sebi je potožil:

»Osel, ti zares si — osel, da zamenjal si svoj posel!« — Pes — težak je nosil vreče, — — joj to breme je težeče! —

Vedno teže ga je vlačil, vedno bolj je tôvor tlačil, h kraju se je preutrudil, strt pod pezo se je zgrudil, ves upehan je zajokal, to kesanje je zastokal:

»Nisem pes več, temveč — osel, da zamenjal sem svoj posel!« — Grešnika sta se skesala, ko sta vnovič se sestala.

Spet predlagal psu je osel:

»Dajva, menjajva svoj posel!«

In bilo je spet storjeno,

kot bilo je zgovorjeno:

pes je spet za zajci stekel, osel — vreče nase zvlekel...

STANA VINŠEK

Ilustriral: R. HLA VATY

ŠKARJICE

Dobro se spominjam čudnega vtisa, ki ga je naredila name Dolinarjeva Nada, ko sem jo prvič videla. Precej časa nisem razumela, kaj me na njej moti, da ne morem te nove sošolke tako veselo pozdraviti kakor ostale. Naposled le opazim, kaj me nekako čudno privlači in spet odbija: Nadi-no desno oko je neprestano zaprto. Tudi ostale sošolke so to opazile, toda neka tiha bojazen nas je ovirala, da bi vprašale, kaj ji je — a vse smo se je več ali manj izogibale in uboga

Nada, katere edino oko je zjutraj prav veselo gledalo v svet, je šla opoldne potrta in čisto sama domov.

Prvo vprašanje, s katerim sem ta dan stopila skozi vrata, je bilo: »Mamica, zakaj pa gleda Dolinarjeva Nada samo z enim očesom?« In tedaj me je mamica prijela, me posadila na svoje krilo in mi povedala žalostno zgodbo Dolinarjeve Nade:

»Izredno lep in bister otrok je bila mala Nadica, pa tudi živa kot veverica. Povsod je je bilo dovolj, vse kote je pretaknila in vsako reč je hotela sama preizkusiti. Stokrat ji je mamica zabičavala, da se ne sme dotakniti noža, škarjic ali sličnih nevarnih reči — mala navihanka je sicer trenutno ubogala, a čim je ni nihče opazoval, je že spet stegnila prstke po prepovedanih igračkah. In tako se je zgodila nesreča. Nekega dne je sedela pri oknu in se veselila sončnega žarka, ki se je bliskal na malih škarjicah, ko je nenadoma vstopila Nadina mati. Nadica hoče škarjice hitro skriti, a spodrsne ob polici in pade tako nesrečno, da se ji škarjice zapičijo v desno oko.«

Dolgo je že tega. Danes je Dolinarjeva Nada veliko, lepo dekle — toda nad desnim licem ji leži nepremično temni rob trepalnic.

Ilustriral: IVO KUFERZIN

Vodoravno ali navpično

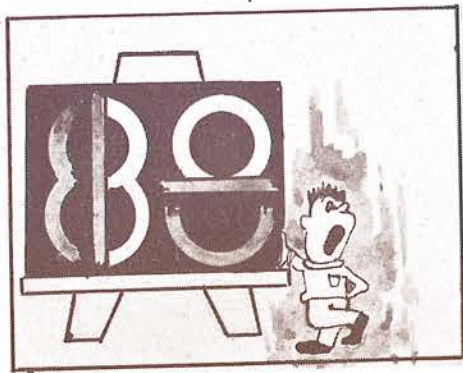
Lučko je sicer drobcen fant, a si zna vselej pomagati iz zadrege. Oni dan ga je učitelj vprašal pri računstvu:

»Koliko je polovica od osem?«

»Vodoravno ali navpično?«

»To je pa vseeno!«

»O ne, gospod učitelj! Polovica od osem navpično je tri, vodoravno pa nič!«

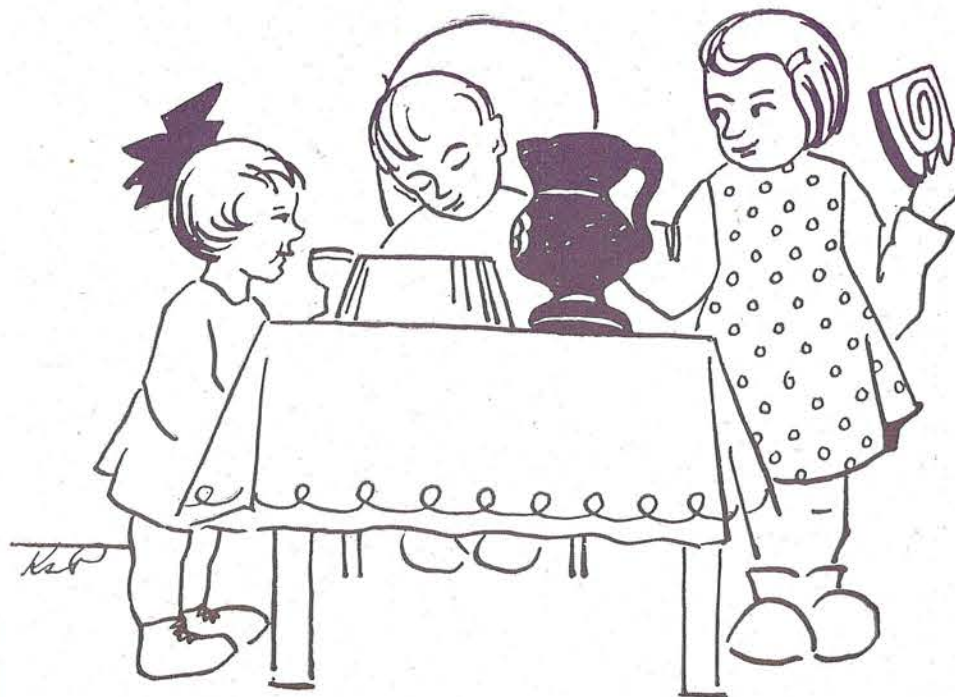
DANILO GORINSEK

Ilustrirala: KSENIJA PRUNK

SAMOGLASNIKI

A — a — a —
brž z doma krog sveta!
V plodne kraje, zlata mesta,
nas popelje bela cesta —
a — a — a —
brž z doma krog sveta!
E — e — e —
na tujem zdaj smo že.
Jedli bomo le slaščice,
se nasrkali medice —
e — e — e —
na tujem zdaj smo že.
I — i — i —
kaj z nami se godi?
Ni slaščic nikjer ne kruha,

grla so od žeje suha —
i — i — i —
kaj z nami se godi?
O — o — o —
oj, zdaj nam bo hudó.
Kaj po svetu smo krenili,
očka, mamó zapustili
o — o — o —
oj, zdaj nam bo hudó!
U — u — u —
vrnimo se domú!
Sredi hišice domače
je medice in pogače —
u — u — u —
vrnimo se domú!

OREH

Nekoč sta živel dedek in babica. Babica je našla oreh. Hotela ga je shraniti za dedka, pa ga je položila na okno. Oreh pa je rekel sam pri sebi: »Uidem v gozd!«

Skočil je z okna, bežal je in bežal, pa je srečal zajca.

Zajec mu je dejal: »Pojém te, pojém te!«

Oreh pa je povedal: »Jaz sem mali oreh. Babica me je pobrala, na okno me je položila, jaz pa sem ji ušel. Tudi tebi uidem!« In oreh je zajcu pobegnil. Bežal je in bežal, pa je srečal volka.

Volk mu je zaklical: »Pojém te, pojém te!«

Oreh pa je odgovoril: »Jaz sem mali oreh. Babica me je pobrala, na okno me je položila, jaz pa sem ji ušel. Srečal me je zajec, hotel me je pojesti, pa sem mu jo pobrisal. Tudi tebi uidem!« In oreh je volku pobegnil. Bežal je in bežal, pa je srečal medveda.

Medved je zamrmral: »Pojém te, pojém te!«

Oreh pa je odvrnil: »Jaz sem mali oreh. Babica me je pobrala, na okno me je položila, jaz pa sem ji ušel. Srečal me je zajec, hotel me je pojesti, pa sem mu jo pobrisal. Srečal sem volka, hotel me je pojesti, pa sem mu utekel. Tudi tebi uidem!« In oreh je medvedu pobegnil. Bežal je in bežal, pa je srečal lisico.

Lisica je rekla: »Pojém te, pojém te!«

Oreh pa je povedal: »Jaz sem mali oreh. Babica me je pobrala, na okno me je položila, jaz pa sem ji ušel. Srečal me je zajec, hotel me je pojesti, pa sem mu jo pobrisal. Srečal sem volka, hotel me je pojesti,

pa sem mu utekel. Srečal sem medveda, hotel me je pohrustati, pa sem mu odnesel pete. Tudi tebi uidem!«

Lisica pa je prijazno rekla: »Ljubi oreh! Kako lepo znaš pri-povedovati! Ves dan bi te z veseljem poslušala. Toda jaz sem gluha. Pridi vendar bliže, da te bolje slišim!«

Oreh se je zakotalil bliže, hotel ji je še enkrat od kraja povedati svojo zgodbo. Lisica pa ga je zgrabila in zdrobila, nato pa je požrla njegovo okusno jedro.

Po češki narodni F. R.

VERA ALBREHT

Zimska

»Čiv, čiv, čiv,« —
vrabec se na veji krega,
»dosti vendar je že snega!
Kje bom zdaj prosa dobil?«

»Kra, kra, kra,« —
se prereka vrana,
»bela vsa je že poljana,
dosti je povsod snega.«

»Gri, gri, gri,« —
golobček z glavo kima,
»tudi mene taka zima
nič, prav nič ne veseli!«

MIRO P.

ZANIMIVOSTI iz filatelije

TRIJE VELIKI IZUMITELJI

MIHAJLO PUPIN je bil rojen v vasi Idvor v Banatu tetu 1854. (Banat je del Panonske nižine severovzhodno od Donave in Tise). Zelo mlad se je napotil v Ameriko. Z neumornim študijem v večernih urah je položil vse izpite in postal profesor na vseučilišču v Kolumbiji. Iznašel je razne naprave, ki omogočajo telefonske pogovore na stotine kilometrov daleč. Umrl je leta 1935 kot zelo spoštovan in ugleden jugoslovanski učenjak-izumitelj. Mala kmečka hiša je dala velikega moža.

NIKOLAJ TESLA je bil Ličan, rojen leta 1856 v Gospiću. Študiral je fiziko na visoki šoli v Gradcu in Pragi. Kot 30 leten mladenič je kot njegov banatski rojak odšel v Ameriko in pričel z delom pri znanem učenjaku Edisonu. Kmalu pa je pričel s samostojnim študijem fizike. Hud požar njegovih delovnih prostorov je za nekaj časa zaustavil njegovo plodnosno delo. Tesla je prvi, ki se mu je posrečila oddaja električnih znakov na razdaljo 35 km — brez žice, pozneje celo na daljavo 1000 km in slednjič prenos glasbe, govora in slike s pomočjo električne energije na neomejeno razdaljo. To je bilo leta 1900. Svet takrat še ni doumel veličine Teslovega izuma. Danes pa smemo trdimo, da je Tesla prvi, ki je pričel z radijskimi oddajami.

To sta dva velika Jugoslavana, ki sta ponesla slavo svoje domovine daleč preko morja v — Ameriko. Ne moremo ju pozabiti.

GUGLIELMO MARCONI je bil rojen v Bologni leta 1874. Oče mu je bil Italijan, mati pa Angležinja. Ze kot otrok je kazal nagnjenje in ljubezen za študij fizike. Ko mu je bilo 21 let, je v Pontecchiu srečal znamenitega fizika prof. Righija, ki ga je povabil v svoj laboratorij, kjer je uresničil mladi Marconi svoje sanje — posrečilo se mu je izdelati brezžični brzojav (1895). Svoj izum je daroval svoji domovini. Umrl je v Rimu leta 1937.

Piše: SAMO PAHOR

Med vsemi primorskimi mesti ima Gorica poseben značaj. Trst, Koper in druga obalna mesteca pa tudi Cedad in Tržič so zrasli iz starih rimskih naselbin. Gorica pa je nastala iz slovenske vasi.

Ko so sredi 10. stoletja prenehali vpadi divjih Ogrov, je prebivalstvo zapustilo večje utrjene vasi in se razširilo po vsej deželi. Povsod so nastajali mali zaselki s štirimi do petimi kmetijami. Eden takih zaselkov je nastal ob strmi vzpetini, ki se kot straža ob prehodu čez reko dviga na levem bregu Soče, in dobil po njej ime Gorica.

Čeprav še malo selišče je Gorica zaradi svojega pomembnega položaja že zgodaj stopila v zgodovino. Leta 1001 je cesar Oton III. podelil polovico zemlje med Sočo, Vipavo, Trnovskim gozdom in Vrtovinom oglejskemu patriarhu Janezu IV., ostalo polovico pa grofu Werigandu, ki je tedaj upravljal Furlanijo in Istro.

Proti sredi 11. stoletja so Werigandovi nasledniki zgradili vrh vzpetine nad vasjo trden grad, ki je prav tako kot vas dobil po vzpetini ime Gorica. Ker so se grofje v tistem času mudili največ prav v tem gradu, se jih je kmalu prijelo ime grofje goriški.

Ko je v začetku naslednjega stoletja prešel grad v roke druge plemiške rodbine, je tudi ta dobila ime goriških grofov, čeprav je imela glavne posesti na Koroškem. Toda tudi na Primorskem si je kmalu znala pridobiti obširna posestva. Zemljo, ki je bila v rokah močnejših fevdalnih gospodov, so prejeli v fevd, nato pa »pozabili«, kako so jo dobili. Če pa je bila v rokah šibkejših, so se je kratkoma polastili s silo. Tako so delali zlasti z imovino samostanov in drugih cerkvenih ustanov.

Ko so dobili v fevd tudi službo odvetnikov oglejskih patriarhov, so si izmislili še nov način. Kot odvetniki so bili dolžni čuvati posvetne posesti patriarha pred grabežljivostjo drugih posvetnih gospodov. Toda sami so bili še najbolj grabežljivi in bilo je, kot bi bili dali ovco v varstvo volku. Kot

odškodnino za skrbno varstvo so si vedno znova prilaščali posamezne kmetije in vasi in tako večali svoje imetje.

Ko so bili tako že mogočni gospodje, so leta 1210 dobili od cesarja pravico postaviti pod gradom trg s tedenskim sejmom. Kmalu so se v njem naselili številni obrtniki in kramarji in število prebivalstva je tako naraslo, da je Gorica dobila svojega lastnega kaplana. Zdaj Goričanom ni bilo več treba hoditi k maši v oddaljeno župno cerkev sv. Stefana v Solkan. V naslednjih stoletjih so se tržani toliko uveljavili, da jim je grof Henrik leta 1307 na njihovo prošnjo dovolil, da obzidajo trg in izvolijo iz lastne srede trško upravo. Ko je bila proti koncu stoletja Gorica povzdignjena v mesto, se je Goričanom začelo zdeti za malo, da so morali hoditi k maši v malo vaško cerkvico sv. Hilarija in Tacijana na Travniku in so v samem mestu zgradili cerkev sv. Duha, ki še danes stoji.

V naslednjem stoletju so meščani začeli graditi svoje hiše tudi na ravnini pod gorico in sredi stoletja se je vas že spojila z mestom. Mesto je bilo že tako veliko, da kaplan ni več zadostoval in nekdanja vaška cerkvica je postala župna cerkev.

Konec stoletja, leta 1500, je umrl zadnji goriški grof Leonhard, čigar nagrobnik je še danes viden v goriški stolnici, in začelo se je novo obdobje v zgodovini Gorice. Po pogodbi med goriškimi grofi in avstrijskimi vojvodi je Gorica po izumrtju svojih gospodov pripadla avstrijskemu vojvodi. Oglasili pa so se tudi Benečani in jo zahtevali zase. Avstrijski vojvoda Maksimiljan, ki je bil tedaj tudi nemški cesar, se je povezal s francoskim kraljem in papežem proti Benetkam in leta 1508 se je začela vojska. Benečani so kljub napadam trojnega sovražnika začeli zelo uspešno. Niso zasedli le Gorico, temveč tudi Trst, ves Kras in vse ozemlje do Postojne in šele bojni uspehi francoske in papeške vojske so jih prisilili, da so Gorico prepustili avstrijskemu vojvodi. Tako je Gorica prišla pod oblast Habsburžanov, pod katerimi je ostala do prve svetovne vojne.

Nagrobnik zadnjega grofa goriškega

NAŠI MLADI DOPISNIKI

NAŠA KOKICA

V našem kurniku je mnogo kokoši. Med vsemi pa mi je najdražja Kokica, rumena kokoška, ki sem jo vedno sama negovala.

Ko je bila Kokica še majhno piščice, sem ji nehote stopila na nožico. Tega mi je bilo zelo žal. Zato sem jo nesla v kuhinjo, postlala veliko posodo z mehko ruto ter položila vanjo piščice z obvezano nožico. Dva tedna pozneje je bila Kokica že zdrava in od takrat dalje sva postali dobri prijateljici. Vsak dan ji prinesem kaj dobrega, ona me pa uboga in se vede kot zvest psiček.

Druga posebnost pri tej kokoški je ta, da je, odkar se je izvalila, vedno rumenorjave barve. Z našim domačim psičkom si pa nista prav nič prijatelja. Večkrat je psa močno kljunila, a slednjič se je on tega naveličal in jo je ugriznil. Od tedaj se ga Kokica skrbno ogiba in varuje.

Neko jutro sem se igrala s kokoško na vrtnu. Kar ti pridrvi Dick, tako se namreč imenuje naš pes, ki je verjetno pozabil na nevarni Kokičin kljun. Nenadoma pa se je menda zavedel nevarnosti ter hitro pobral šila in kopita ter zdrvel po svojih opravkih. Verjetno pa je bila tudi Kokica istih misli, kajti zbežala je in tisto jutro je nisem več videla. Pozneje sem jo našla v najtemnejšem kotu kurnika.

Vatta Sonja

III. c razr. niž. sred. šole v Trstu

Opomba uredništva: Dopisi, ki jih je uredništvo prejelo od učencev in učenk osnovnih šol, bodo objavljeni v naslednjih številkah Galeba.

OB BENCINSKI ČRPALKI

S slabe, prašne ceste pridrvm s svojim hitrim »Mercedesom« na lepo, široko magistralo. Prevozim še kakih šest do sedem kilometrov, ko se mi vozilo nenadoma ustavi. Pogledam na bencinski merilec; kazalo stoji na ničli. Ves nestrpen stopim iz avta in ga pričnem pod neusmiljeno žgocim popoldanskim poletnim soncem porivati dalje po cesti. A sreča je na moji strani. Kar zagledam za ovinkom bencinsko črpalko. To je zame skoro isto kot za človeka, ki po dolgem blodenju po puščavi zagleda oazo. Se par korakov in že se postavim v vrsto za drugimi avtomobili. Držim za krmilo in čakam, da pridem na vrsto. Pred menoj stoji star, že precej izrabljen FIAT 1100. Gospodar tega vozila je star debeluh, ki počasi kadi svojo pipo. Za seboj uzrem FIAT 600. V njem sedi gospod s kratko, lepo pristrizeno brado. Poleg njega sedi ženska srednje starosti, prav gotovo žena tega gospoda.

Medtem ko vse to opazujem, prodajalec bencina hitro poskakuje okoli avtomobilov in nataka bencin v tanke. Majhen in suh je, a za to opravilo prav pripraven. Končno pridem na vrsto tudi jaz; naročim petintrideset litrov bencina in pripravim denar, da ga takoj plačam. Kar zasllišim za seboj močno ropotanje. Obrnem se in zagledam dva značilna Nemca, ki imata na svojem motorju privezanih kakih pet ali šest kovčkov, na ramenih pa oprtana dva ogromna nahrbtnika. Ko radovedno opazujem te ljudi, opazim, da je prodajalec bencina že opravil svoje delo. Dam mu denar ter odbrzim dalje po lepi in široki asfaltirani cesti.

Boris Hervatin

III. č razr. niž. sred. šole v Trstu

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. prostor za pevce v cerkvi, 4. spis, listina, 7. predlog, 8. ptič, 10. zaimsek, 11. prostor za tekanje (množ.), 12. vzklík, 13. darilo, 14. znak za aluminij, 15. rastlina, ki daje predivo, 16. predplačilo.

Navpično: 1. bakrena posoda, 2. pokrivalo, 3. pecivo, 5. lastnik kočé, 6. na njem sekamo drva (množ.), 8. lesena posoda, 9. mlečni izdelek.

1	2		3	4	5	6
7		8	9		10	
11						
12		13			14	
15				16		

1			2		
3					
4		5			
	6		7		
	8		9		
		10			11
		12			
13					14
		15			

STEBRIŠČE

1. del roke	9. prinaša dež
2. strupena kača	10. ribja jajca
3. mesto v Jugoslaviji	11. domača žival
4. pozimi jo cenimo	12. lovi miši
5. moško ime	13. predlog
6. krik	14. reka v Jugoslaviji
7. raste po dežju	15. stričev sorodnik
8. konica	

Navpično bereš v zasenčenih kvadratih naslov pesmi in pesnikovo ime.

UGANKI

Kopljem globlje kakor krt, večkrat zrem pred sabo smrt, ko za kruhek se borim, vam črni demant preskrbim.

V mojem hlevcu ovce bele grizejo slaščice rade, rdeči kužek k njim priklenjen, se prislini in jih krade.

Rešitve ugank, priobčenih v tej številki, pošljite uredništvu Galeba, Opčine pri Trstu — Opicina, Trieste najpozneje do 15. marca 1962. Zreb bo za nagrado določil tri reševalce.

REŠITVE IZ 4. STEVILKE

1. KRIZANKA »GRB«: *Vodoravno*: 1. mesto, 2. mlaka, 5. gad. *Navpično*: 1. mama, 2. Stana ali Slava, 3. osat.
 2. KRIZANKA »LAMPIONCEK«: *Vodoravno*: 1. kos, 2. omo, 3. Rab, 4. era, 5. car. *Navpično*: 1. korec, 2. omara, 3. sobar.
 3. STEVILČNA UGANKA: *Ključ*: grad, tek, obup, NL. *Pregovor*: Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.
-

REŠITVE SO POSLALI: Sonja Komar, Lucija Ban, Andrej Križnič, Boris Guštin, Sonja Gulič, Ivana Suhadolc, Majda Artač in Briščik Neva z Opčin; Ana Štoka in Bruno Pertotti s Kontovela; Marija Nabergoj, Majda Cibic, Rožana Razzier, Ana Marija Milič, Eliza Pauletič, Milenka Puntar in Darij Švara s Proseka; Radovan Lupinc, Rada Suban, Sonja Pieri in Slavica Peric iz Šempolaja; Elvina Čač iz Sv. Barbare; Ljubo Milič, Igor Grilanc, Marino Stanič, Pierina Furlan, Ada Rebula, Božič Kante, Silva Budin in Tatjana Škrk iz Saleža; Nadja Carli, Renata Miljani, Ana Bole, Grozdana Milič, Boris Ravbar, Lučana Černjava, Vojka Milič in Anica Guštin iz Zgonika; Peter Švigelj, Livij Pertot, Žiga Vodusek, Sergij Živic, Aleksander Pertot, Janko Furlan, Fulvij Martellani, Jurij Pipan, Albertina Bevilacqua, Vera Bevilacqua, Majda Nibrant in Ondina Pipan iz Barkovelj; Varna Hafner in Nadja Legiša iz Sosljana; Marij Čuk, Igor Strnad in Vojko Lovriha iz Doline; Zdenka Trampuž, Danilo Cunja, Nada Jovičič in Patricija Howie iz Trsta; Roža Giorgi s Katinare; Valter Bet iz Ricmanj; Darko Grgič iz Gropade; Barei Sonja iz Sv. Ivana ter dijaki in dijakinje strokovne šole na Opčinah: Anica Kralj, Alénka Sosič, Darinka Rauber, Vladi Vaclik, Sonja Cesar, Karmela Ferluga, Dušan Milič, Ivan Godnik, Magda Rauber, Marta Sosič, Majda Ferluga, Igor Šuligoj, Pavel Škabar, Bogdan Ravbar, Dušan Berci, Rado Brišček, Sergij Briščik, Stojan Gojča, Branko Gregori, Boris Renčelj, Danilo Šuc, Edvard Žagar, Sonja Gregori, Marija Marc, Marija Petaros, Zdenka Ravbar, Lilijana Stojkovič, Marija Ravbar, Eda Grgič, Emil Grgič.

IZZREBANI SO BILI: Elvina Čač, učenka V. razreda osnovne šole pri Sv. Barbari, Ana Štoka, učenka III. razreda osnovne šole na Proseku in Tatjana Škrk, učenka III. razreda osnovne šole v Saležu.

— Vsaka dobi za nagrado mladinsko knjigo.

CENA 50.- LIR